

Sygn. akt III CO 610/22

POSTANOWIENIE

Dnia 29 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Janiszewska

w sprawie z powództwa B. B. i J. B.
przeciwko I. M.
o ochronę dóbr osobistych,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 29 czerwca 2022 r.,
na skutek żądań sędziów Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie
o ich wyłączenie od rozpoznania sprawy I ACo 33/22,

**stwierdza swą niewłaściwość i przekazuje żądania wyłączenia
sędziów do Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie przedstawił Sądowi Najwyższemu akta sprawy z powództwa B. B. i J. B. przeciwko I. M., o ochronę dóbr osobistych, celem rozpoznania żądań wyłączenia Sędziów tego Sądu od rozpoznania żądań wyłączenia złożonych przez Sędziów Sądu Okręgowego w Rzeszowie. Przedstawienia dokonano, jak należy wnosić, na podstawie art. 52 § 1 *in fine* k.p.c., ze wskazaniem, że wszyscy Sędziowie orzekający w ww. Sądzie Apelacyjnym złożyli żądania wyłączenia ich od rozpoznania sprawy. Z akt sprawy wynika, że do Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie sprawa trafiła wskutek zastosowania art. 52 § 1 *in fine* k.p.c. przez Sąd Okręgowy w Rzeszowie (k. 62).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Żądania wyłączenia podlegały przekazaniu według właściwości do Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie. Stosownie do art. 52 § 1 k.p.c. o wyłączeniu sędziego powinien rozstrzygać sąd, w którym sprawa się toczy, a w razie niemożności wydania przez ten sąd postanowienia z powodu braku dostatecznej liczby sędziów – sąd nad nim przełożony. Przyjmuje się, że sądem przełożonym nad sądami apelacyjnymi jest Sąd Najwyższy. Oznacza to, że kompetencja Sądu Najwyższego do rozpoznania żądań, o których mowa w art. 49 § 1 k.p.c., zaktualizowałaby się w niniejszej sprawie, gdyby Sąd Apelacyjny w Rzeszowie nie mógł wydać stosownego postanowienia z powodu braku dostatecznej liczby sędziów mogących orzekać w przedmiocie złożonych w sprawie żądań wyłączenia.

Należy założyć, że w przekonaniu Sądu Apelacyjnego rozpoznanie żądań wyłączenia sędziów nie jest możliwe, gdyż w sprawie tej nie mógłby orzekać żaden z sędziów tego Sądu. Takie zapatrywanie nie powinno być jednak podzielone, gdyż wyrasta ono z nietrafnej wykładni przepisów regulujących instytucję wyłączenia sędziego. W aktualnym orzecznictwie ukształtował się zasługujący na aprobatę pogląd, że wniosek o wyłączenie sędziego niewyznaczonego do rozpoznania sprawy jest niedopuszczalny i podlega odrzuceniu bez składania przez sędziego oświadczenia, o którym mowa w art. 52 § 2 k.p.c., przy czym sędzia objęty takim wnioskiem o wyłączenie może zasiadać w składzie sądu rozpoznającego ten wniosek (uchwała Sądu Najwyższego – 7 sędziów – z 26 lipca 2019 r., I NOZP 1/19). Motywy przywołanej uchwały pozostają aktualne w odniesieniu do sytuacji złożenia żądania z art. 49 § 1 k.p.c.; oba środki normowane przez przytoczony przepis służą bowiem temu samemu celowi.

Składanie żądania wyłączenia przez sędziego, który nie został wyznaczony do rozpoznania sprawy, jest nie tylko zbędne, ale w zasadzie niedopuszczalne; możliwość zastosowania art. 49 § 1 k.p.c. otwiera się bowiem wyłącznie w razie przydzielenia sprawy danemu sędziemu (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 października 2021 r., IV CO 209/21 oraz z 1 czerwca 2022 r., III CO 407/22). W sytuacjach takich jak mająca miejsce w niniejszym postępowaniu sędzia wyznaczony do rozpoznania żądań członków składu orzekającego wyznaczonych do rozpoznania sprawy merytorycznie, którzy złożyli żądania jako pierwsi, powinien albo rozpoznać te żądania, albo – jeśli dostrzega do tego podstawy – samodzielnie

skorzystać ze środka prawnego uregulowanego w art. 49 § 1 k.p.c. Czynności te powinny być ponawiane stosownie do wyniku rozpoznania tych (a ewentualnie także kolejnych) żądań wyłączenia lub do osiągnięcia stanu, o którym mowa w art. 52 § 1 *in fine* k.p.c.

Za pominięciem stosownych kroków proceduralnych nie może w opisanym przypadku przemawiać dążenie do realizacji zasady szybkości postępowania, nawet jeśli działania te oparte są na przekonaniu, że po stronie wszystkich sędziów istnieją okoliczności, o których mowa w ostatnio przywołanym przepisie, toteż ostatecznie wszyscy oni wykorzystają instrument unormowany w art. 49 § 1 k.p.c. Z perspektywy założenia, że żądanie wyłączenia może być zgłoszone jedynie przez sędziego wyznaczonego do rozpoznania sprawy, podejmowanie awansem czynności określonych w art. 52 § 1 *in fine* k.p.c. opierałoby się na niedopuszczalnym antycypowaniu zgłoszenia żądań wyłączenia przez kolejnych sędziów, z pominięciem etapu przydzielenia sprawy do rozpoznania określonego sędziemu. Tymczasem dopiero z momentem takiego przydzielenia otwiera się możliwość podjęcia przez sędziego decyzji o nierozpoznaniu sprawy merytorycznie i złożeniu żądania z art. 49 § 1 k.p.c. Decyzja o złożeniu takiego żądania może być więc w procesowo skuteczny sposób podjęta wyłącznie przez sędziego, który ma rozpoznać daną sprawę (*sensu largo*, włącznie ze sprawami wpadkowymi).

Nie sposób wykluczyć, że w sprawie ostatecznie dojdzie do sytuacji, w której względem Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie zrealizuje się dyspozycja art. 52 § 1 *in fine* k.p.c. Analiza akt sprawy prowadzi jednak do wniosku, że w aktualnym stanie sprawy ocena taka byłaby stanowczo przedwczesna. Pisma przedłożone przez sędziów Sądu Apelacyjnego, jakkolwiek mogą stanowić wskazówkę co do dalszego toku rzeczy, nie pozwalają obecnie na przyjęcie, by Sąd Najwyższy mógł orzekać w sprawie.

Prawidłowe zastosowanie przepisów postępowania prowadzi zatem do konkluzji, że w sprawie nie wystąpiła przesłanka pozwalająca na przyjęcie, iż Sąd Najwyższy jest właściwy do rozpoznania któregośkolwiek ze złożonych w sprawie żądań wyłączenia sędziego. Sąd z urzędu czuwa nad tym, by rozpoznawać jedynie te sprawy, które leżą w jego właściwości miejscowej, rzeczowej i funkcjonalnej

(art. 200 § 1¹ i 1⁴ k.p.c.), co oznacza, że żądania wyłączenia sędziów należało na podstawie art. 200 § 1⁴ k.p.c. w zw. z art. 52 § 1 k.p.c., przekazać Sądowi Apelacyjnemu w Rzeszowie – ze wskazaniem, że Sąd ten powinien samodzielnie ocenić, czy istotnie jest on, na obecnym etapie postępowania, właściwy do rozpoznania żądań wyłączenia złożonych przez Sędziów Sądu Okręgowego w Rzeszowie.

Z uwagi na powyższe orzeczono, jak w sentencji postanowienia.

[as]